

Advent

Advent je začátek liturgického, neboli církevního roku, období čtyř neděl před Vánoci. Lidé v tuto dobu radostně očekávají Vánoce a příchod spasitele. Vždyť i samotný název pochází z latinského slova adventus, které znamená „příchod“. Je to doba rozjímání a dobročinnosti. Dříve to byla také doba postní, kdy byly zakázány zábavy, tanec i zpěv. Adventní půst zahrnoval i zákaz jíst maso, povoleno bylo pouze rybí. Toto postní období končilo s východem první hvězdy na Štědrý den. Dnes je toto období zasvěceno spíše přípravě na Vánoce, nakupování dárků, pečení cukroví, úklidu a výzdobě domovů adventními dekoracemi.

Český advent a vánoční trhy

Pro mnoho Čechů je období adventu magickým časem, provoněným skořicí, vanilkou a svařeným vínem. Ve větších městech začínají Vánoční trhy, které jsou se svojí nezaměnitelnou atmosférou nejdelšími trhy v roce. Ve stáncích můžete nakoupit mnoho krásných dárků pro své blízké. Ručně pletené šály, čepice i rukavice s pestrými vzory, domácí mýdla, svíčky, keramiku, proutěné zboží, dřevěné i plyšové hračky. K vidění jsou zde ukázky tradičních řemesel. Přímo před vašimi zraky rytec vyryje vámi vybraný nápis či obrázek do skleněných sklenic a džbánů, a kovář zase uková podkovičku pro štěstí. V jiných stáncích můžete ochutnat čerstvě pražené oříšky, smažené bramborové spirálky, langoše, bramborové placky tzv. lokše a mnoho jiných krajových specialit. Lidé se na trzích rádi scházejí, zastavují se na teplý svařák či medovinu a debatují. První adventní neděli se také ve městech slavnostně rozsvěcují vánoční stromky.

Zvyky a tradice

S adventním obdobím v České republice je také spojeno spoustu zvyků a tradic, které se s menšími obměnami drží dodnes.

Adventní věnec

Nejrozšířenější tradicí je adventní věnec, který nechybí v žádné domácnosti. Lidé si ho často vyrábějí samy z větvíček jehličí a zdobí ho šiškami, jeřabinami, mašlemi a jinými drobnostmi. Nedílnou součástí věnce jsou pak čtyři svíčky, které se postupně zapalují každou adventní nedělí. Na první adventní nedělí se zapaluje první fialová svíčka, tzv. svíce proroků. Druhou adventní nedělí zapalujeme druhou fialovou svíčku, tzv. svíci betlémskou. Třetí adventní nedělí zapalujeme třetí adventní svíčku, která je růžová, tzv. pastýřská svíce. A na čtvrtou adventní nedělí se zapaluje poslední čtvrtá fialová svíčka, tzv. andělská svíce. Konec adventu pak představuje západ slunce na Štědrý večer, tedy 24. prosince. Jednotlivé adventní neděle se také označují jako železná, bronzová, stříbrná a zlatá.

Adventní kalendář

Také adventní kalendář je jednou z dlouholetých tradic. Původně to byla vyřezávaná umělecká díla, v nichž děti nacházeli poschovávané verše z bible nebo obrázky. Dnes kalendář obsahuje nejčastěji čokoládu nebo bonbony a usnadňuje dětem čekání na Štědrý den. Tento adventní kalendář nezahrnuje celé adventní období, ale tradičně začíná 1. prosince a odpočítává dny do Vánoc.

Sv. Barbora

Pro svobodné dívky je tento svátek oblíbenou tradicí. V den sv. Barbory, tedy 4. prosince svobodné dívky trhají třešňové větvičky a dávají je do vázy. Jestliže větvička na Štědrý den vykvete, dívka se do roka vdá.

Sv. Lucie

Sv. Lucie je patronkou švadlen a přadlen. Na tento den musely ženy zrušit veškeré práce jako předení a tkaní. Jestliže zákaz některá hospodyně neuposlechla, Lucie ji potrestala zacucháním

a zničením příze.

Další pověst praví o obchůzkách Lucií, které u sebe nosily nůž a strašily děti, že jim rozpárou břicho a naplní ho kroupami, pokud se na advent nepostí.

Český lid považoval Lucii za ochránkyni před čarodějnicemi. Na Slezsku se každý den odložilo stranou jedno polínko a pak se ze všech udělal oheň, který měl ochránit hospodářství před zlými mocemi. A když si hospodář v tento den vyrobil stoličku a v místě suku udělal otvor, mohl jím o mši na Boží hod rozeznat v kostele čarodějnici.

Lucie je také považována za symbol čistoty, proto se na její svátek často plánoval vánoční úklid.

Na sv. Lucii se praví i jedno staré přísloví „Lucie, noci upije a dni nepřidá“

K české tradici také neodmyslitelně patří **adventní písně**, kterých má Česká republika opravdu výjimečný počet. Uplatňují se zejména při mších. Ryze českou tradicí jsou pak tzv. roráty. Jedná se o velmi časně ranní mše doprovázené zpěvem právě tradičních adventních písní. Tyto mše se konaly ještě za tmy a byla během nich zdůrazňována důležitost světla, které má přijít s narozením Ježíše Krista.

Kromě Barborek, Lucie a Mikuláše (o kterém samostatně pojednáváme v jiném článku) byste mohli v adventním čase potkat i jiné masky. Např. Ambrož lákal děti na poházené pamlsky a pak je honil s metlou okolo kostela. Ometačka zase nemluvila, jen březovou metlou třikrát ometla plotnu a za malou výslužku jí požehnala.

Svátek sv. Mikuláše v České republice

Svatý Mikuláš je v České Republice, stejně jako v ostatních křesťanských zemích, oblíbeným svátkem. Oslavuje se jím postava Svatého Mikuláše z Myry, který se narodil ve městě Patara v maloasijské provincii patrně v letech 280 – 286. Později se stal biskupem, mezi lidmi velmi oblíbeným pro svoji štědrost, dobročinnost a smysl pro spravedlnost. Za svého života se ujímal sirotků, vdov a všech pronásledovaných. Mikuláš z Myry zemřel nejspíše 6. prosince v rozmezí let 345 – 352. Na tento den připadá svátek sv. Mikuláše.

Sv. Mikuláš je patronem obchodníků, lukostřelců, lékárníků, právníků a studentů, ochránce mostů před povodněmi a pomocník v nouzi. Patron svatby i šťastného manželství a ochránce dětí před nemocemi.

Kult Sv. Mikuláše se však začal šířit až přibližně dvě století po jeho smrti. Oblíbený byl hlavně v řecké církvi a později i ve slovanských zemích. Tradice spojené s Mikulášovou osobou jsou velmi pestré a krajově i národnostně rozdílné. Součástí většiny z nich je rozdávání dárků dětem. Ve Skandinávii naděluje Mikuláš do bot, které děti nechávají u kamen a krbů. V Chorvatsku chodí Mikuláš s čertem Krampusem. V Německu chodí Mikuláš spolu s čeledínem Ruprechtem a v Rusku zase Děd Moroz a Sněguročka. V Holandsku mu říkají Sinterklaas a v Anglii a USA Santa Claus, zde ovšem naděluje dárky až o Vánocích.

Mikulášská nadílka

V České republice se slaví tzv. Mikulášská nadílka. Podle staré lidové víry Mikuláš sestupoval každý rok 5. prosince

navečer z nebe na zem, a spolu s čertem a andělem obcházel lidská stavení a rozdával dětem sladké odměny nebo uhlí a syrové brambory, v závislosti na jejich celoročním chování.

Součástí tradice byly také mikulášské trhy, které se konávaly na mnoha místech. Stánkaři zde prodávali pečivo, marcipán, perník, čokoládové figurky i drobné hračky. Nabízeny zde byly také tradiční a velmi oblíbené figurky čertů ze sušených švestek a tzv. „světy“, což bylo velké jablko stojící na třech dřevěných nožkách ozdobené sušenými plody. Perníkáři zase nabízeli krásně zdobené výrobky rozmanitých tvarů. Mezi ty nejčastější patřily samozřejmě figurky Mikuláše, čerta a anděla. Velmi oblíbená ale také byla perníková abeceda, na které se dítě nejprve přiučilo a potom i pochutnalo.

V mnoha krajích se také v minulosti konaly mikulášské průvody. V maškarních průvodech bylo několik Mikulášů, které doprovázeli nejen čerti a andělé, ale také postavy jako husaři, dragouni, hajduci a jiné dnes již neznámé masky. Jedním z nejpočetnějších průvodů býval mikulášský průvod v okolí Litomyšle ještě na konci 19. století. Jeho součástí byla kromě velké spousty masek a převleků také muzika. Lidé se zde k průvodu přidávali a všichni se radovali a tančili. Postupem času však začalo masek ubývat, až zůstal pouze Mikuláš s čertem a andělem.

Samotné návštěvy svatého Mikuláše byly krajově rozdílné. V chudých krajích zavěšovaly děti před spaním punčochu za okno či dveře a ráno v nich pak nacházely odměny za své chování. Oproti tomu v bohatších krajích navštěvoval Sv. Mikuláš děti osobně. Vždy byl vyšší postavy s dlouhým bílým plnovousem. Nejčastěji byl oděn do dlouhé bílé košile, přes kterou měl jako kabát přehozený červenobílý zlatou nití vyšíváný plášť. Na hlavě měl biskupskou čepici v červené nebo bílé barvě se zlatým křížem vpředu. V jedné ruce držel dlouhou zlatou berli a ve druhé pytel naplněný dárky.

Mikuláše zpravidla doprovázel anděl a čert, který měl za úkol zlobivým a neposlušným dětem nahnat trochu strachu. Mikuláš se nejprve zeptal rodičů, jestli bylo dítě hodné a dobře se učilo. Potom vyzkoušel přímo děti, jestli se umějí modlit. Pokud byl spokojen, nadělil jim ovoce, ořechy a trochu cukroví. Jestliže ale bylo dítě zlobivé, dostalo od čerta uhlí a syrové brambory. Obzvláště zlobivým dětem čert pohrozil, že budou vhozeny do velkého pytle, který měl u sebe a odneseny do pekla.

Toto tradiční pojetí svátku u nás přetrvává dodnes a to zejména na vesnicích a malých městech. Ovšem menším změnám se ani tam neubránili. Děti v dnešní době nejsou zkoušené z modliteb, ale přednáší naučené básničky a říkadla, nebo zpívají písně. Také odměnami již není jen tradiční ovoce a ořechy, ale převládají spíše oplatky, čokolády, bonbony a jiné cukrovinky. Nicméně trochu toho uhlí a brambor dostanou děti pro výstrahu i dnes.

Pranostiky na Sv. Mikuláše

Se Sv. Mikulášem je spojeno také několik staročeských pranostik, které vznikly dlouhodobou zkušeností lidí s počasím v tomto období, jako např.

“Na svatého Mikuláše už je zima celá naše.”

“Když na Mikuláše prší, zima nás hodně zkruší.”

“Na Mikuláše po ledě, na Štěpána po blátě.”

“Napije-li se na Mikuláše pták z koleje, nenapije se kůň tři měsíce z řeky.”